

ПИЈЕМОНТ

Оснивач: ЉУБОМИР С. ЈОВАНОВИЋ

ИЗЛАЗИ СВАКОГ ДАНА
ИЗЈУТРА

Стан редакције и администрације:
Краља Александра 12.
Телефон 1501.

ДИРЕКТОР
Бранко Божовић

ПРЕТПЛАТА
за Србију и Бугарску
год уредништва: год. 16 дина.
из поштом.
Месечно . . . . . 1 дина.
За изостраство код уред-
ништва
1 година 30 динара у злату
за пола год. 15 фр. у месечно
7-50 фр. у злату.
УРЕДНИК
Коста М. Луковић

Шта стају ратови

Србија за време рата

Извештај Индустијске Коморе о стању индустрије у 1912. и 1913. години.

Биланс ратних година још је сасвим утврђен. Јер се у велики рачун државних трошкова и губитака имају да се уне- специјалних проучавања, и губитци који су се осетили у областима државног живота. Војни губитци су, у главном познати, али се приватни државни имају тек да утврде. Индустијска Комора је, у складу с тим проучавању, при- податке о стању индустрије у Србији за време рата, и поднела о томе министру Привреде овај извештај:

ПРЕД ПРВИ РАТ

Први месеци у 1912. години били су веома живи у погледу послова, и ако то није сезона послова. Било је више узрока то. На првом месту, лепо време у пролећним месецима, и ако дошло после суве зиме, давало је изглед за добру жетву. Затим, у почетку године су пуш- саобраћај две врло важне железничке линије: Сталаћ— Ужице и Парићин—Зајечар. По- њих су доведене у везу са центром земље два природно кара развијена краја, и то је да- јаког полета свима посло- нима и створило нове изгледе нове комбинације.

Држава је са своје стране, захваљујући својим уређеним финансијама, ставила на распо- неколиким новчаним за- водима неколико милиона динара из своје готовине, са ма- њом интересом стопом. То је дало пословима још јачи ин- дулге, и тако се у почетку 1912. године осетила једна необично велика живост и воља за осни- вањем и отпочивањем нових по- словца, Година 1912., судећи по њеном почетку, оставила би да- леко иза себе све раније годи- не само да нису наступиле поз- нате прилике на Балкану.

Све је то трајало тако до јула месеца, кад је избила позната револуција арнаутска у Старој Србији и када се у веза с тим јавила у инострану дипломатији формула о децентрализацији турске империје у корист арна- утског елемента. То је био први сигнал, по коме се наслућивала несигурна и бурна будућност. Тај је утисак појачан још више фактом, што се осећало да је између Србије и Бугарске до- шло до неког споразума. Ми- слило се тада на Царински Са- вез као резултат реда српско- бугарског комитета, чијем је конгресу, држаном у Београду маја 1912. и од српске и од бугарске званичне стране указана нарочита пажња.

Тако је месец август проте- као у земљи од нечега што се осећало у ваздуху а о чему није било јасне представе. Тај осе- тај је био и појачан врло много забраном хране, који је Влада декретовала крајем августа. Од- луда Владина изазвала је пани- ку, нарочито с тога, што су јој као мотив служили разлози, који су били непотребни. Познато је, да је Влада као разлог за ту за- брану узела рђаву жетву ку- куруза због великих кишних вода, поред кукуруза забрана се односила и на сву осталу храну и сточну храну. Нови кабинет, који је дошао на владу крајем августа опоз- вао је убрзо ту забрану, али

се у послове више није могла унети потребна мирноћа, јер се дипломатски сукоб са Турском убрзо појавио а њему је сле- довала мобилизација целокупне наше војне снаге, 17. септем- бра 1912. После неколико дана, био је примљен у скупштини Закон о мораторијуму и онда је сав посао стао.

СРБИЈА У РАТУ

Што се тиче наших индустријских предузећа, она су де- лом одмах обуставила рад с то- га што су остала без радника. Рад су продужила само она пре- дузећа, која су морала лифери- вати поједине предмете војсци: млинови, текстилне фабрике, фаб- брике кожа, кланице. Остала су предузећа радила ограничено (пиваре, фабрике шећера) или у колико се морали производити предмети чија се потреба по- јавила за време рата (хирушки прибор, гвоздени кревети за ра- њенике итд.) Такво затишје у раду наше индустрије трајало је све до демобилизације у ав- густу 1913. године.

Услови, под којим су за то време радила наша предузећа, била су врло тешки. Тешкоћа се састојала у томе што су ре- жијски трошкови због ранијих прилика били знатно већи. Мо- раторијум је учинио да се ништа није могло набавити на кредит као што је раније било, већ се за све поруке морало плаћати готовим новцем, често и у на- пред. На супрот томе, држава, која је, у почетку рата, пла- ћала одмах готовим новцем, до- цијне је почела да плаћа за своје лиферирације боновима са роком од 4 месеца а често по отво- реним рачунима и за дуже вре- ме. Предузећа су, при експеди- вању тих бонова, губила знатне суме на име интереса, што је, са свим природно, оптеретило производне трошкове.

Одмах у почетку рата по- авила се акција, која је трајала за све време рата а која је не- кад прелазила и 8 од сто. Пре- дузећа су за све предмете увезе- не са стране (сировине и др.) морала плаћати у злату док је држава за све своје набавке плаћала у сребру. Та разлика такође је повећала производне трошкове.

Сем тога, повлачењем цело- купне радне снаге на бојиште предузећа су имала да се боре у још већој мери са оскудицом у радној снази, која је и иначе постојала. Предузећа, су мора- ла доводити стране раднике и плаћати их много више него што је то уобичајено у мирно доба. Предузећа, која су радила за државу, добијала су ослобо- ђења за поједине и изванред- број радника. Међутим, то осло- бођавање није било регулисано још пре мобилизације, него су сама предузећа морала да тра- же ослобођење појединачно, што је било скопчано са великим губитком времена.

ЛИФЕРАЦИЈА ЗА ВОЈСКУ

Што се тиче лиферирација за војску. Комора је морала неко- лико пута да интервенише код Министарства Војног и да га моли да води више рачуна о нашој индустрији, што на жал- ост није било увек случај.

Највећим делом војне су вла- сти, ради подмирења својих по- треба, биле удружене на млино-

ве и на текстилне фабрике мли- нови су подпуно стављени у службу у војним властима а текстилне фабрике су имале да подмире све обмундиров- не војне потребе. Али тако није било, јер су знатне ко- личине увезене са стране. Испит- ујући зашто је војна интенда- тура те артикле увезена са стра- не. Комора је увидела, да је то учињено само с тога што је војна интендатура формално о- билазила домаће фабрике и за- хтевала страну робу; што су лиферирације свршаване и без знања и без позивања наших фабрика да у њима учествују. Комора је слободна да покаже да је тај увоз не само био ште- тан за нашу индустрију, него и за државне интересе.

Страна је индустрија добила испоруке не за то што их до- маће фабрике нису биле у ста- њу да изврше, већ с тога што је Министарство Војно одуста- јало од својих рођених прописа о квалитету робе и тражило страну робу. Између наше војне интендатуре и наших текстил- них фабрика није било ближег додира ради боље организације посла као што је то био случај код млинова, којима је одмах после мобилизације саопштено да имају радити за војне вла- сти и то под којим условима.

ФАВОРИЗАЦИЈЕ АУСТРИЈСКЕ ИНДУСТРИЈЕ

Комора радо признаје да је у овим нередовним приликама било тешко да се у напред од- реди свака потреба и да се благовемено постара за њено покриће. Али Комора не може да разуме апсолутно невођење интереса о нашој индустрији а на супрот томе огромно фаво- ризирање аустријске индустри- је. Зашто су лиферирације усту- пане чак и без знања и без по- зивања наших индустријалаца? Зашто је Министарство Војно стално одустало од својих вла- ститих прописа и узимало стра- ну робу само по форми јевти- нију а у самој ствари много скупу?

Из свега изложенога може се извести да наша индустрија за време лиферирација није ужива- ла симпатије Министарства Вој- ног у тој мери, као што је то био случај са страном индустријом. Комора није могла да утврди разлоге за којих се то могло десити. Али што се не- сумњиво и сигурно може утвр- дити то је то, да таквом по- ступању Министарства Војног према нашој индустрији (изгле- да да није било боље ни према занату) није било разлога у не- способности наше индустрије. У погледу квалитета и цена свака је лиферирација показала преимунство наше индустрије, нарочито кад се има у виду тај факт да су страни лицитанти добијали у готовом и у злату а наши у сребру а по некад чак и у боновима са роком пла- ћања после неколико месеци.

Министарство не само да ни- је водило рачуна о тој силној разлици, која је постала на ште- тних наших произвођача (акција 8 од сто и губитак интереса при еконтовању бонова) него је ишло тако далеко у фавори- зирању стране индустрије, да је у много случајева чак стра- ну робу ослобођавало плаћања царине и тако домаћу индустрију лишавало оне заштите, коју је она имала у царинској тарифи. Све је то рађено под изговором да су набавке хитне и да се у остављеном року не могу набавити у земљи. Међу- тим из наведених примера се види, како се често одлагала одлука о лицитацијама да се најпосле са свим скрати рок лиферирања а у неким случа-

јевима су набавке вршене на страни и без икаквих општих обавештења о могућности на- бавке у земљи.

ПОСЛЕ ДРУГОГА РАТА

Рад у свима осталим преду- зећима отпочео је поново тек после демобилизације у авгу- сту 1913. г. Послови су пак онда кренули брзо и врло јако. Унутрашњост је тада повлачила велике количине робе пла- ћајући делом и готовим нов- цем. Нови крајеви су такође похитали да напуне магацине, које је наша војска испразнила а који се за време ратних до- гођаја нису могли напунити. Било је наде да ће до краја године бити врло много напла- њено те да се година 1913 за- кључи релативно добро. Међу- тим, немири на арбанашкој гра- ници, који су се јавили, као што је познато почетком окто- бра 1913. г., разбили су те на- де и на ново пресекали сваки посао. Па и кад су ти немири угушени, није више било при- лике за нове послове.

Настало је било позивање на вежбе, који су готово продужи- ли нередовно стање изазвано упадом Арнаута. Жељезнице су биле дуго заузете војним транс- портама и на крају године су показале такву дезорганизацију, да је експедирање робе било врло тешко. Београд је у томе погледу био нарочито лоше сре- ће, јер је био готово одсечен не само од нових него и од ста- рих наших крајева. На тај на- чин је 1913 година била за нашу привреду једна потпуно ратна година.

Ослободилачки рат, који је Србија водила 1912 и 1913. го- дине решио је не само наше национално питање у Турској већ је одлучио и о нашем еко- номском положају на Балкану. У листу наших успеха уписали смо поред националних и прив- редне успехе. За наш целоку- пан привредни живот стање засновано Букурешким Миром имаће врло важне последице чији се обим и значај може при- ближио још и сада одредити.

КОРИСТИ ОД РАТОВА

Територијални излаз на Ја- драњско Море, коме смо ми о- давно тежили и за који смо приликом првог рата силне жртве поднели, био је несум- њиво најбоље решење питања о нашој економској зависно- сти. На жалост, наишли смо у томе погледу на огромне сметње код Сила, које иначе не престају говорити о благонаклоности, ко- ју гаје за наш развитак. Те риторички излази на море за- мењен је једном сумњивом же- љезничком пругом о чијем се остварењу не може ништа си- гурно рећи. Надзирање ка Со- луну било је тада за нас ја- сна и прека потреба и други балкански рат, који је дошао као последица те наше потребе продирање ка Солуну, био је цена по коју смо ми ту своју жељу остварили. У листу наших привредних успеха за време балканских ратова имамо да у- пишемо наше приближавање Со- луну ради добијања везе преко те приморске вароши са целим светом. Није ни потребно рећи колико тај пут изостаје по важ- ности иза нашег директног из- ласка на Јадранско приморје; ми њима имамо да покушамо економско развијање земље, ве- рјујући тврдо у солидарност на- ших привредних интереса са истим интересима наше савез-нице Грчке, не заборављајући при томе ни жртве које смо под- нели ради задобијања Јадран-ског приморја на акцију оних сила које су нам испуњење те жеље омили.

Што се тиче специјалног ин-

тереса наше индустрије, она, поред опште користи коју ће имати наша привреда изласком на Солун, добија у проширеној потрошачке територије. Наша индустрија после балканских ра- това добија већу и ширу по- тропачку област, што ће за њен развитак доцније значити врло много.

УВОЗ У НОВЕ КРАЈЕВЕ.

Увоз наших нових крајева цени се на 50 милиона динара. Та је цифра врло мала у упо- ређењу са привредно напредни- јим земљама. По тој цифри и по другим фактима, може се це- нити, да је потрошачка снага народа у новим крајевима врло мала. Минималне потребе нових становника, као последица не- развијености привреде, непра- вичног порезивања и опште не- сигурности, неће бар одмах нашој индустрији дати тако јаку потрошачку област. Наша ин- дустрија дакле, бар за прво вре- ме, неће моћи да рачуна на не- ке велике успехе у новим кра- јевима, јер је народ сиромашан, без великих потреба и због тога слаб потрошач. Биће потребно, да се потрошачка снага нових области прво подигне и оснажи, па да тек тада не само наша него и страна индустрија може рачунати на трагове у новим областима.

Наша ће индустрија дакле у новим крајевима добити нове потрошаче, спочетка слабије а доцније јаче, који ће доприне- ти много њеном брзом развиту- ку. С те тачке гледишта, а и- мајући у виду раније изнесене резерве односно потрошачке снаге наших нових крајева, бал- кански су ратови развитуку на- ше индустрије ставили нове из- гледи и перспективе.

ИНДУСТРИЈСКИ БИЛАНС

Нове инсталације због рат- них прилика биле су ређе него у обичним приликама. Од ве- них фабрика у току 1912.—1913.

год. подигнута је само фабрика шећера у Ђуприји. Код осталих предузећа имамо посла само са повећањем постојећих инстала- ција или са њиховим ренови- рањем. По податцима Коморе, за последње две године инве- стициони и обратни капитал се увећао за ове суме:

(у хиљада динара)

Стругаре	120
Пиваре	7.000
Шећер и др.	10.000
Текстилне Фабрике	1.800
Тошонице метала	7.900
Циглане	800
Остале	2.580
Свега	29.600

Цео капитал уложен у наша индустријска предузећа попо- се на крају 1913. г. на 144 ми- лиона динара.

У специјални извештај о ра- ду појединих предузећа Комора уноси само оне бранше, коју су радиле за све време рата.

ДЕЛА И РЕЧИ

Када би неко узео да истражује какве су све побуде руководеће ми- нистра Спољних По- слова да овако лепо комилетира чиновни- штво свога ресора, запањено би се од чуда кад би видео шта се, као главно узима у обзир при постав- љању чиновника овог врло важног министарства.

У доколици, ја сам за два имена из последњих дипломатских указа од надлежних затражио обавеште- ња, каква је државна потреба захтевала да се та лица уведу у ди- пломатски кор.

За једнога ми је речено: „Тај обрђани малишан лепо свира у шам- бурицу.“
За друго, једног чиновника, ко- ји је добио секретарски положај, пу- нокрвног клупана који се отвореним устима по цео дан перја уличним тротоарима — одговорено ми је: „Тај младич стоји пред жењидом. Девојка је поставила услов да уђе у дипломатију. Његов отац задужио је радикале као министар у кабинету пок. Цинцар-Марковића; сада му се шај дуг враћа на овај начин.“
ЦРНА МАСКА.

Кад кривци оптужују...

Аустрија против Србије

Ко је крив за сарајевски атентат? — Аустрија сама себе руши.

Истина о сарајевском атентату почиње полако да пробija на свет- лост дана. У прво време заведена лажним вестима из Беча, сва не- зависна штампа у Европи узима у заштиту Србију и српски народ од оптужаба чији је двоструки смисао данас јасан: оне су имале да по- служе као разлог за истребљава- ње српског становништва и да са- крију, једним вештачким разлогом, прави значај сарајевске трагедије.

У париским листу „Еко де Пари“, публицист Жан Херберт пронаоа овим речима догађаје који су, по- сле сарајевског атентата, избили у Аустро-Угарској:
У Аустро-Угарској, се не показу- је свуда присебност која приличи тако великој жалости, као што је трагични губитак престолонаслед- ника. Извесни бечки листови отво- рено траже рат са Србијом. У Са- рајеву, Загребу и многим другим местима, организован је прави гра- ђански рат против православног становништва. И власти су остави- ле гомили да ради што хоће, и ако су располагале великом војном снагом.

Ми осуђујемо те провокације и та насипа. То су злочини, које са- рајевски атентат не може да оправ- да. Хвала Богу, у Европи одавно више не влада систем истребља- вања, који је примењивао Атила, ни стари обичај „наплате“, који је дозвољавао рођацима убијенога да убијају и пљачкају рођаке убице.
У осталом, није ни у самом ин- тересу Аустро-Угарске да претера- но продужује, кроз простор и вре- ме, трагање за једном уображеном завером. Ако се аустријске власти не задовоље природним објашње- њем атентата — тумачењем да је

сарајевска трагедија дело егзалти- раних и неувиђаних младих љу- ди — и ако наставе даље трагање за општим, крупним узроцима, лако је могућно да у Београду не нађе кривце које тражи. Јер српска влада није имала само велике моралне разлоге да спречи, да се у Србији скује завера против ау- стриског престолонаследника: она је имала и крупних политичких мо- тива да избегава оно што се у Са- рајеву догодило.

Србија је недовољно закључила кон- кордат са Ватиканом, да би пока- зала приврженост према Светој Сто- лици и благонаклоност према католицима. Зар убиство у Сарајеву, које створе раздор између право- славних и католика у чисто срп- ској земљи, не би био дивљачко порицање дела које су Пашић и Веселић створили, са пристанком Ва- тикана? Преговори за Оријенталне Железнице скоро су приведени кра- ју. Зар би Србија имала рачуна да ствара тешкоће и неспоразуме пре него што би се преговори завршили?

Зар би Србија могла замјурити пред пропагандом, која би се во- дила против аустријског престоло- наследника? Зар би српски патри- оти, који су се, тешким искуством, навикли на стрпљење и опрезност, могли трпети међу собом, у овом тренутку, анархисте и ненормалне људе?

То су ствари, које човек констату- је када погледа према Београду. Али шта види када према Бечу погледа?
Ми познајемо све те листове, што проповедају рат против Србије: то су они исти листови што су нас заглашћивали својом галамом за време балканске кризе, час дену-

цирајући Србе због козула Прохаске и окупације Драча, час позивајући Црногорце да врате Скадар, час оптужујући и једне и друге што су се усудили да се против арнаутских напада бране. То су они исти листови што су својим похвалама и претњама пропратили загребачки процес, анексију Босне и Херцеговине, укидање уставних гаранција у Хрватској — све патње српског народа, сва понижења. Они су, можда више него и само бечко министарство спољних послова, допринели да се од југословенског питања направи стална опасност за европски мир. Политика, коју они бране, то је политика која је довела Аустрију до тога, да своју мобилизацију комбинuje са немачком мобилизацијом, тако да данас, у случају рата, немачки корпуси имају да замене у Галицији словенске трупе које аустро-угарски генералштаб не сме да поведе против Русије, а да аустро-угарски корпуси — вије потребно да наводимо све појединости, пошто су оне познате тамо где треба имају да дођу на француску границу, да помогну немачким трупама да поседују француску територију. Ствари су тако добро спремљене, да су официри тих аустројерских корпуси добили карте француских пограничних покрајина.

Виновници те политике, патентирали браниоци државне администрације која, за тридесет и пет година, није била у стању да организује у Босни и Херцеговини ништа друго осим борбе између раса, давас траже кривце и утврђују одговорности. Ако Бога знате донесите им огледала, да се виде!

Нема сумње, Аустрији је био потребан унутрашњи мир. На сваки начин, она је могла играти сасвим другу улогу у Европи, за добро човечанства и свој спас. Али јесу ли криви Југословени, јесу ли криви Русији и Француска што је она промашила свој пут? Нису. Аустријска криза је дело Хоенцолерна који су Хабзбурговце повели путевима Немачке, дело канцелара Бизмарка који је Аустрију упутио на Исток и засенио источњачком варком, дело свих оних који су, у Бечу, хтели да задиве свет својом незахвалношћу а успели да задиве свет својом неувиђавношћу.

23. јуни 1913. год.

ТИМОЧНОЈ ДИВИЗИЈИ
која се код Криволака налази у очајном стању стигу данас појачана у сред борбене ватре. Силазећи са воза војници се налазе у борбеној линији. Напад Бугара је јак, али наше чете га храбро одбијају. С вечера Бугари почињу поплачење.

КОД КОЧАНА
је данас мирно. Наше трупе су сконцентрисане и чекају бугарски напад, али Бугари, осећају при последњем сукобу, и не покушавају офанзиву.
Командант српске

ТРЕЋЕ АРМИЈЕ
још не покушава предузети офанзиву чекајући да се дефинитивно поправи критично стање Тимочне Дивизије код Криволака.

РАТНО ДИМИТРИЈЕВ,
који је јуче заузео са својом војском малу Церцирију челога дана не предузима никакав корак чекајући да се армија одмори од напорних маршева. За ујутру спрема напад на Велику Церцирију.
Из свих досадашњих догађаја

РАТНА СИТУАЦИЈА
се не може тачно одредити. Две снажне младе војске су стале једно про-

тив друге свом снагом. Два млада народа, пуни моћи ухватила су се у коштац и боре се на живот и смрт на једној другој операционој линији, незапамћеним поштовањем и страховањем силном. Отуда је немогуће одредити тачно ситуацију. Значајни висови падају час у руке једноме час у руке другом. Српска војска је прено ноћи изненађена, читави батаљони су расејани те ноћи и само благодарећи цинковској снази армија и присебности како команданта тако и сваког појединца, није дошло до панике. Српска војска је мучки нападнута, јер је бугарски план ишао на збуњивање. Но кад су српске армије онако наново успеле да одбију први, добро смисљени напад, оне су се почеле лагано извлачити из капаца којима их је подмукао стиснуо непријатељ и одбијају напад. Ситуација је дакле још увек неодређена, али се ипак може рећи, да су шансе на српској страни, већ и самим тим, што Бугари више немају само офанзиву. Што је најгоре по Бугаре, Срби све више прелазе у офанзиву. Оно Срби дефинитивно разбију бугарску армију код Штипа и успеју да поврате Ретки Буки, сјајну позицију, коју су приликом напада напустили, Бугари ће се наћи у критичном положају.

И ако су и досадашњи сукоби били невероватно крвави, будући сукоби, који ће одиграти ових дана имају значити праву борбу.

НА ЖИВОТ И СМРТ.
Озлоглеђена српска војска, која под кишом од куршума крваво повраћа стопу по стопу земље изгубљене мучним препадом, жилаво морача напред и грандиозни сукоби две челичне армије имају се очекивати ускоро.

БУГРАСКА ШТАМПА
је озлоглеђена, што сјајно смисљени план препада није успео и што бугарска војска, место да је данас у српској територији, на многим местима одступала, у свом бесомучном гневу доноси најскандалозније лажи. Неки листови тврде да се борба води испред Ниша.

Епиглог сарајевске трагедије

Погреб Фрање Фердинанда

Пренос посмртних остатака из Беча у Арштетен. — Последње почасте и погреб

Сарајевска трагедија добила је свој епиглог у малом замку Арштетену, на Дунаву. Посмртни остаци аустројерског престолонаследника и његове супруге пранети су, у ноћи између петка и суботе, из Беча у Арштетен, чије је гробнице Франц Фердинанд изабрао за своје вечито бориште. И у присуству највише власти, несусећеном наследнику аустројерске круне одате су последње почасте.

ПОЛАЗАК ИЗ БЕЧА.
У петак после подне, око четири сата, посмртни остаци Фрање Фердинанда и његове супруге били су опојани у дворској цркви у Бечу, у присуству цара Фрање Јосифа и надвојводе, а око десет сати увече упућени на западну железничку станицу, за Арштетен.

Улице су, док је спровод пролазио, биле пуне света. Од уласка у двор до железничке станице, правило је шпалир више од стотине хиљада људи. Спровод је био још свечанији него први пут, када су посмртни остаци стигли у Беч. Цео бечки гарнизон је учествовао.

ности научио да мисли гласно. Одавно овако није било. Де, де, тише! — говораше он, када би се од удара таласа у зид тресла цела кула светљиха и дрхтали прозори. Погледај, надире као размажени! Спремају се да оборе целу кулу светљиха. Ха, ха, нећете однети! И ако она сама у сред мора стоји, ипак није ваша!
И он поче певати тужну песмицу. Алп на једанпут престаде и поче прислушкивати.
— Шта је ово, као да неко за помоћ зове?! Опет!.. Мора бити да ми се причинява. У оваквој бури шта се неће чути!.. Сада већ јасно допире до њега очајни човечји крик. Јефремић приђе прозору и стаде се крстити.
Нешто огромно, црно стајало је на стени и Јефремић је једва могао приметити рибарски чамца са опруженим човеком на крми, која се почела враћати натраг, у морску пучину. Спустивши се брзо низ степенице и узевши из предсобља чакљу, Јефремић отвори спољашња врата и поче посматрати таласе.

НА СТАРОЈ ГРАНИЦИ
Српско одељење према Нади Богазу држи се код Ослона. Потискујући тропозивце Бугари прелазе у Алдинац. Целе ноћи потом Бугари продужују марширање на Њњањевцу.

ТЕЛЕГРАМИ

(Од 22. јуна)
ФРАНЦУЗИ У МАРОНУ.
Париж, 21. јуна.
Листови јављају да су у Рабату Мароканци напали на трупе, којима командују генерали Баумгатен и Гуре. Они су одбијени са великим губитцима. Французи су имали 9 мртвих и 20 рањених.

ГОДИШЊИЦА КУКУШКЕ БИТКЕ.
Атина, 21. јуна.
Данас приликом годишњине битке код Кукушке, била је војна светковина. Краљ је извршио посету над трупама. Смрти су присуствовали чланови владе, посланици Румуније и Србије и представници власти.

Огромна маса света топло је акламовала владоца.
ПОМЕН НА ЦЕТИЊУ.
Цетиње, 21. јуна.
Приликом ономадашњег парастоса надвојводи Фрање Фердинанда, у капели аустро-угарског посланства, присуствовао је и краљ са краљевском родоциом и дворски високодостојници.

ДВА ДЕМАНТА.
Беч, 21. јуна.
„Вилхелмова Кореспонденција“ демантује пренесену вест да је тобож 19. јуна изгорела српска застава за време демонстрација да се 20. јуна то исто десило.

„Кореспонденција Вилхелмова“ исто тако демантује пренесену вест о интервенцији код председника министарског савета Штирка, да се скине српска застава са приватног стана српског посланика.

Бугарски зајам

— Закључење бугарског зајма налази на тешкоје у Бугарској. — (Извештај „Пијемонту“.)

Софија, 20. јуна.
Пре неки дан, посланици из групе Генадиевљеве одржали су своју клубску седницу. На њој су донели одлуку, да ставе влади на знање, да ако се бивши министар спољних послова и његови другови, који су оптужени од стране државног суда, што пре не предложе за помиловање, да ће сви чланови групе радити против законског пројекта о зајму, и да ће га онемогућити, пошто су они у већини.

Ова одлука, ако не буде усвојена, онемогућити изгласавање зајма.

Помиловање криваца

— На Петров-дан ће се ослободити казне већи број осуђеника. —

Министар Правде наредио је једној нарочитој комисији, да у што скоријем времену састави списак осуђеника, који могу бити на Петров-дан, приликом Краљевог рођен-дана, помиловани од даљег издржавања казне.

Министар Правде, да би се Краљева милост проширила на што већи број осуђеника, наредио је, да се у списак унесу сви који имају услова за ослобођење.

Из Грос Пехларна, спровод се кренуо доцна због страшне непогоде која се око два сата ноћу спустила. Страшна киша је плуштала свз до три сата, када је спровод кренуо даље.

Спровод се раније био кренуо, али се, на пола пута за обалу морао вратити, пошто је киша удвојила извештач „Нова Слободна Преса“, била страшна. Муње су обасјавале дунавску обалу, громови су проламали небо, киша је лила као из кабла. Последњи пут Фрање Фердинанда био је тужан...

Када се спровод по другом пут кренуо са станице, тужна церемонија се претворила у трагикомичан приказ. Киша је, неколико тренутака раније, била умањила. Улански официри су, са исуканим сабљама, били пошли пред колима... Али је тада плусак поново почео са таквом јачином, да се пратња разбегла под станичну стреху. Тек по трећи пут је спровод могао да се крене.

У АРШТЕТЕНУ.

Али ни тада није ишло лако. Уплашени непогодом, коњи који су вукли кола са ковчегом, у коме је била војвоткиња од Хоенберга, нису хтели да крену. Спровод је, после великих напора послуге, успео једва једном да пође.

Када се скела отиснула од обале, било је већ свануло. Прелаз је трајао прилично дуго. Да се не би догодили непријатности, коњи су били испрегнути из кола; у кола су упрегнути тек на другој обали.

Са обале посмртни остаци надвојводе и његове жене одвезени су у Арштетен и спуштени, у капели, на катафалк. У цркви су, после тога, остале само калуђерице са свештеницима.

Киша је тада почела поново пада-ти, као из кабла.
Око осам сати, из Беча је стигао у Пехларн дворски воз са надвојводом Карлом Францом Јосифом. Два сата доцније, стигао је и други дворски воз са децом погинулог престолонаследника.

Свечано опело било је око једнаест сати пре подне. Тада су уландерски и драгонерски официри подигли ковчеге и спустили у гробницу...
Све је било свршено.

РАЗОЧАРЕЊЕ У БЕЧУ.

Цео Беч је очекивао да види величанствен, незапамћен спровод свога несусећеног цара. Због скромног спровода, у војним и аристократским круговима овладало је велико разочарење.
„Нова Слободна Преса“, пропраћајући у уводном чланку спровод Фрање Фердинанда, пише:
„Војни кругови сматрају, да је била неопходна потреба дати војци прилике да учествује многобројније, него што је, у свечаној сахрани, депутацијама из свију пукова који су желели да даду израза својим осећањима. Надвојвода Фрања Фердинанд се много залажио и урадио за јединство у војсци и уређење њено. Учешће многобројних представника војске из свију крајева целокупне монархије, било би, осим тога, природан одговор мотивима атентата и

диште, да ме таласи не би снели, — причао је са грозничавим блеском у очима, — и сам ради веслом: остала су се била сва поломила. И на једанпут се диже велики талас и покри татицу као покровом; а кад се поврати, гледам у чамцу само вода, а на таласу високо изнета татина капа. Хоћу да скочим за татицом, але ме уже не пушта. На једанпут, опет талас! Ја се загрцнух, у ужима ми зазвони, печео сам падаати на дно морско. У наоколо је мрачно... На једанпут видим: татица испред мене у белом, као у сјају, стоји, подигао руке и виче ми: „Стрипе се, синчићу, ето ме за тобом; заједно ћемо поћи у царство небеско!“ Јасно и радосно изговараше: „Идем за тобом.“
— Е, голупче моје, све је то узалудно. Теби се то, мора бити причинило због муке, — стварао се Јефремић да умири дечка. — Причај ти мени нешта боље од тога, галечбе моје, златно, — распитивао га он, — како да те зовем по имену?
— Па ако си заборавио, онда ћу те од сада „Галечетом“ зва-

надама оних скривених који су га приредили. Војни кругови, који ону што се десило у Сарајеву осећају као лични напад на себе, мислили су да ће баш погребне свечаности јаким учешћем свију делова војске, послужити као повод за импозантну манифестацију, којом би двојна монархија манифестовала у пуној мери своју одлучност према интелектуалним подстрекачима атентата. Пошто до тих помпезних свечаности није дошло, војни кругови су силно увређени и огорчени. Спроводу надвојводе Албрехта присуствовали су, поред немачког цара, сви генерали, војводе и војвоткиње аустријске и све трупе бечког гарнизона. На наредној свечаној спроводу наследника аустријског престола било је трупа само толико, колико да се образуми шпалир и да се одржи ред на улици.

И у аристократским круговима влада велико незадовољство, што несусећени носилац хабсбуршке круне није испраћен до вечне куће с почастима које се, у целом свету, указују суверенима. Кад већ грофица Софија од Хоенберга, према статуту хабсбуршке куће, није могла бити сахрањена са почастима које се указују владарским супругама, онда надвојводи Фрање Фердинанда није требало мртвог даградовати и на онај свет га испратити с обичним грађанским почастима.

На аустријске лажи

— Деманти српске владе о проширењу истраге. —

Пуна три дана аустријски листови су обмњавали своје читаоце вешћу, како је аустријска влада поставила, а српска влада усвојила захтев, да се истрага о сарајевском атентату прошири и на Србију.

Српска влада, поводом ових бечких вести, које су нашле места и у једном престоничком листу, издала је овај деманти:

Један овдашњи лист донео је јуче белешку, како већ два дана кружи глас: „Да је српска влада усвојила захтев аустро-угарске владе, да аустријска полиција настави истрагу, започету у Сарајеву, на земљишту Србије у Београду.“ Овлашћени смо изјавити, да је ова вест потпуно измишљена, што, у осталом, констатује и сам лист, који ју је донео, већ да „тај глас бележи са резервом.“

Грци и Турци

— Односи се поново заоштравају. — Турски торпиљер бомбардовао грчку једрилицу. — У одбрану гоњених Грка. —

Грчко-турски односи поново су почели да се заоштравају. Увиђајући да ће на дипломатском пољу изгубити битку у питању острва, Турска изазива сукоб. Од гоњења мирног и незаштићеног грчког становништва, Турска је прешла на нападе својим торпиљерима на грчке једрилице.

Галек

— Л. Туган —

Као исполинско око, које стално трепери, светлио се на кули светиљиха разнобојни фењер, чији је одблесак поскакивао и јурио по пенушавим таласима, блистајући се на мокром граниту.

Са зујањем и хуктањем ударали су о стену огромни, тамни таласи, који су се зве више подизали, као да су хтели да смакну аграду, која је сметала њиховој шетњи. Засипајући је читавим градом од капиља, таласи су се са немоћном злобом враћали натраг на пучину.

Пошто је подигао чамца и херметички затворио гвоздена врата при улазу, стражар Јефремић оде у своју собу, која је била у средњем делу куле светиљиха, подложи пећ и пошто метну котао на ватру, седе близу врата, да чисти кромпире.
— Лепо време! разговарао је сам са собом Јефремић, који је због своје дугогодишње усамље-

Вода је запљускивала његове ноге и јурила по каменим плочама предсобља.

Али ево опет, само овога пута сасвим близу показа се врх сломљеног рибарског чамца. Очекавани један тренутак, док се талас почне спуштати, Јефремић га зачуки чакљом, привуче малој капији и ускочи у њега. Пред њим је лежало, без икаквих знакова живота, привезан за седиште, дечак.

— Ах, голубе мој! Ах, галече мој бели! — рече Јефремић дрешећи брзо уже са детета. Јефремић однесе дечака на рукама у своју собу и пошто га брижљиво положи на кревет, отпоче покривачем трљати његово гладно, мршаво, мало тело.
— Госпде Исусе, сасвим се укочио! — изгуби наду старац и сваког тренутка приносаше ухо час срцу дечковом, час уснама његовим.

Тихи уздах оте се из дечкових груди.
— Жив је мој Галек, буром је измучен! — радовао се Јефремић. — Ја ћу те добро загрејати врелим напитком; ти

ћеш се код мене опоравити, јадниче мој!

И пошто га огрну јорганом, приђе сандучићу у коме је већ пет година чувао чачић са липовим чајем, кога је донео из села, после бављења у отаџбини. Целе ноћи и целог идућег дана пролазио је Јефремић врло лагано поред дечака, а тек другога дана чуо је прве речи од њега и то у бунцању.

— Узми ме са собом, татице! — понављао је жалосним, молећим гласом дишући учестано и тешко. — Одвежи уже... Хоћу к теби!.. Татице, зашто си оставио мене самога?!

Скакао је с постеље. Никаква саветовања Јефремићева нису могла умирити дечака.
Прошла је једна недеља, друга и — дечко се поче опорављати.

Он је већ некада одговарао свесно, али је требало, да му Јефремић само помене о његовом оцу или макар шта о катастрофи чамца, дечко је наједанпут падао понова у бунувно стање.

— Привезао ме татица за се-

диште, да ме таласи не би снели, — причао је са грозничавим блеском у очима, — и сам ради веслом: остала су се била сва поломила. И на једанпут се диже велики талас и покри татицу као покровом; а кад се поврати, гледам у чамцу само вода, а на таласу високо изнета татина капа. Хоћу да скочим за татицом, але ме уже не пушта. На једанпут, опет талас! Ја се загрцнух, у ужима ми зазвони, печео сам падаати на дно морско. У наоколо је мрачно... На једанпут видим: татица испред мене у белом, као у сјају, стоји, подигао руке и виче ми: „Стрипе се, синчићу, ето ме за тобом; заједно ћемо поћи у царство небеско!“ Јасно и радосно изговараше: „Идем за тобом.“
— Е, голупче моје, све је то узалудно. Теби се то, мора бити причинило због муке, — стварао се Јефремић да умири дечка. — Причај ти мени нешта боље од тога, галечбе моје, златно, — распитивао га он, — како да те зовем по имену?
— Па ако си заборавио, онда ћу те од сада „Галечетом“ зва-

ти, до неког извесног времена, — рече он.

Дечак је узбуђено гледао испред себе и, како изгледа, није га чуо.

— Нећу имати коме да враћам дечка, — остаје код мене, — размишљао је Јефремић. — Мора бити да ми га је Бог послао као утеху у старости, због мога дугога мучења у усамљености. Опоравиће се, порашће, даће Бог, биће ми помоћник у кули светиљиха!

Благодарећи нези Јефремићевој, Галеччић се заиста поправио, а и наступи букања понављали су се све ређе. То му се још понекад дешавало ноћу, када би на мору била буре. Тада је скакао с постеље, а спавао је заједно са Јефтановићем, трчао к прозору и слушао нешто, са раширеним, светлим зеницама гледао на море.

— Шта је, Галеччићу? Зашто не спаваш? — пита га Јефремић.
— Татица ме зове, чујем његов глас!

— Бог с тобом! Помоли се Богу па лежи и спавај! — Гле,

О томе су јуче стигли ови телеграми:

Атина, 21. јуна.
Вечерњи листови објављују телеграм, који је стигао са Хиоса, којим се јавља, да је један турски торпиљер јуче бомбардовао једну грчку једрилицу, која је преносила исељенике, који су Турци заробили. Турски торпиљер је, затим, отишао до острва Гулија где је бомбардовањем срушио манастир. Рибари из Чесле тврде да су једрилицу видели без путника, што значи да су путнике Турци бацили у море.

Цариград, 21. јуна.
Савети васељенске патријаршије решили су да одговоре на последње снопштење Порте, да патријаршија са задовољством примила одговор Порте, који бежава побољшање ситуације. Но, како је ситуација остала исто, моли се отоманска влада нареди пуштање Грка из затвора ради прехране, амнестирање осуђених, да се из кућа, које припадају Грцима, исеље сви који су ушли, да се даду накнаде онима који су претрпели губитке и да се осигура повратак и бављење Грцима. Одговор патријаршије биће сура предат Порти.

Ванредно стање у Босни

Протеривање новинара из Босне.
Конфискована листава.
Преметачине. — Хајка на ђане.

Последице ванредног стања у Босни и Херцеговини почеле су се силно осећати. Хајка на Србе, приређена одмах после атентата, узела је велике размере. Сви честитији и озбиљнији људи или су протерани или ухапшени. У изгледу су нова прогонства и хапшења.

Одмах после атентата, босански целати су се дали на паковање кривица новинарима.

„Пестер Лојд“ има из Сарајева овај телеграм:

Сарајево, 21. јуна.

„Уредник „Народа“ Ристо Радуловић протеран је за увек из Сарајева. Он ће се настанити у своме родном месту Мостару. У уредници осталих опозиционистова „Отаџбине“ и „Српске Ричи“ такође су протерани из Сарајева. И остале сумњиве и према монархији нерасположене личности протеране су из Босне и Херцеговине и већ су пребачене преко границе.“

Да би преплашеном свету ушла што већи страх, босанска полиција је завела врло строгу цензуру за листове. Чак се и листови, који су спроводници владиних жеља, забрањују.

Прејуче је сарајевска полиција забранила листове: „Боснише Пост“, „Истину“, „Хрватску Заједницу“ и „Сарајевоер Таблгат“.

После хапшења Принчића и Чабриновића, полиција је по-

што се дечја душа плаши; нико не умироти не може. Дај да те прекрстим; може бити да ће те то прећи!

Увек ђуљив и озбиљан, Галебчић се на сваки начин старао да буде користан „ујки Јефремићу.“ Он му је помагао чистити и оправљати фењер, доносио му воде и прао судове. Они су заједно кували себи ручак и заједно излазили на чамцу у рибу.

Више пута виђао га је Јефремић било на врху куле, било на стени или чамцу, дубоко замисљеног а са управљеним погледом у даљину.

— Што ти све тугујеш, мој тужни Галебчићу? — питао је Јефремић и једва нашао једанпут дечка на степеницама код вертикално нагнуте стене, над самом водом. Јасно се разликовало пискање галебове изнад његове главе и поред ногу, који су се пресијавали на сунцу својом белином; неки су се спуштали у воду, јурили и нихали се на таласима.

— Видиш ли како се играју, како се Бојјем сунашцу радују

хапсила врло велики број оmlадинаца. Пошто од њих није добила исказе који би теретили Србију, сарајевска истражна власт врши преметачине по свима српским кућама. Свака српска књига је „подозрив документ“; због писама најневиније садржине, добијених из Србије, бацају се у затвор студенти и радници.

Због непотпуних телеграфских извештаја из Сарајева, многе појединости истраге држе се у тајности. О некаквом учешћу наших поданика у атентату, разуме се, нема ни сенке доказа.

Према вестима прекоставских српских листова, на студенте је приређена права хајка без доказа и разлога.

До сад је ухапшено око 20 студената. Баца који су студирали, или су се ма кад случајно бавили у Београду, гоњени су као дивље звери. Више је сигурно, да се над њима, у затвору, примењују најсврелије мере. Исто тако извесно је, да ће се хапшење студената из Босне пренети и на друге југословенске земље у Аустрији.

Јефтановић убијен?

(Специјалан телеграм „Пијемонту“)

Прибој, 22. јуна.

Из веродостојног извора од де је стигла вест, да је Глигорије Јефтановић, члан босанског Сабора, убијен.

Никаквих појединости ни о месту где је, ни о начину како је убијен, нису још стигле.

М.

И ако су босанске власти, одмах после извршеног атентата, почеле доводити у везу Атанасија Шолу и Глигорија Јефтановића с агентурима; и ако је, по наговору и у присуству сарајевске полиције, разрушен Јефтановићев хотел „Европа“ у Сарајеву, после чега је Јефтановића нестало из Сарајева — ми вест о његовом убиству бележимо с највећом резервом.

Стазама и путевима

Велики догађаји имају и ситних последица.

Јуче сам се опростио са једним пријатељем, који се недавно оженио и прена. Он ми је рекао да иде са женом у тазбину, да на салашу проведе осуство.

Данас сам тога пријатеља поново срео. Он није отпутовао, нити мисли да путује, јер су му синоћ у госте дошле и ташта и свастика, код којих је мислио да иде.

Свастина му је испричала да је сад у Аустрији грдна хајка на Србе, и да су оне, и ако им до сада нико ништа није учинио, морале из страха да пребегну. Ташта му је објаснила, да она морају код њега остати док се отвар не утисне...

Тако је убиство Фране Фердинанда набацало једном грешнику ташту на врат!

Бојм.

Дани „велеиздајничких“ партија, хапшења без доказа, убијања без кривица и протеривања без разлога, тек су отпочели.

Припреме у Струмици

— Спремање бугарских комитета — (Извештај „Пијемонту“)

Радовиште, 20. јуна

Од поузданих људи, који су пре неколико дана дошли из Струмице, сазнао сам да се тамо налази на окупу велики број саремних бугарских комита. Ове гледице придолазе свакога дана, и врше обуку у околини вароши.

Овде се неколико дана очекивао глас о каквом нападу на границу, али за сада је све мирно, и озбиљнији покушаји нису чињени. Тврди се, да бугарске комитије очекују неку више решење, па да отпочну акцију.

Један већи одред ових бандиша уашио се на грчку границу.

Чапрашиков на путу

Овдашњи бугарски посланик г. Чапрашиков, по налогу своје владе, отпутовао је прекисно у 10 и по часова, оријент-експресом за Беч.

Трговачка Школа у Скопљу

Према решењу Министарства Народне Привреде, од идуће школске године основаће се у Скопљу Трговачка Школа. Ова школа имаће само два разреда, а у њу ће се примати ђаци са свршених четири разреда гимназије.

Испити у Војној Академији

Испити питомаца свих година Војне Академије отпочели су, изузев накнадног курса за ново произведене потпоручнике, који ће бити у јануару идуће године.

Испити питомаца завршиће се до 1. идућег месеца, када ће отићи на практични курс на терену.

Привредна инспекција

У суботу је инспектор Министарства Привреде извршио преглед фабрике шећера и фабрике кожа на Чукарници. Инспектор је јуче поднео Министарству извештај о своме раду.

Наградно гађање у Скопљу

На Видовдан, Скопљанско Стрелачко Удружење одржало је наградно гађање. Резултат гађања био је одличан.

Прва награда била је једна брзометна пушка коју је поклонила скопљанска општина. Ову награду добио је капетан г. Михајло Живадиновић.

Уредба о димничарима

Министарство Народне Привреде, у споразуму са санитарским одељењем Министарства Унутрашњих Дела, Министарством Грађевина и београдском општином, отпочело је да спрема нову уредбу о димничарима, пошто су овој посао почели да врше и бесправна и нестручна лица, сматрајући да су узроци честим пожарима што се димњаци не чисте као што треба.

Отпутовали учитељи

Прејуче, у 3 часа по подне, отпутовао је за Скопље г. Риста Палић, свештеник из Радовишта, са 90 учитеља, који су завршили у Београду учитељске курс. До почетка школске године, ови ће учитељи већ бити распоређени по школама у Новој Србији.

Занатски Дом

Јуче, од 10 до 11 часова пре подне, извршено је освећење темеља за Занатски Дом у Београду. Освећењу је присуствовао Министар Просвете г. Ј. Јовановић, инспектор Министарства Привреде г. Лаза Божић, представници свих комора, занатских удружења и општине београдске. Од стране Двора свечаности је присуствовао г. Марјановић, потпуковник.

Дневне вести

Министри у агитацији

Прејуче, у 10 часова пре подне, министар правде г. М. Ђуричић и Министар Унутрашњих Дела г. Стојан Протић отпутовали су, први у ваљевски а други у крушевачки округ ради агитовања за изборе народних посланика.

Ослобођене пореза

Поводом преставке Главног Савеза Земљорадничких Задруга, Министар Финансија објаснио је до Земљорадничке Задруге не предлаже плаћању инвалидског пореза, као што су то схватиле пореске власти и тражиле од задруга исплату.

води час црвеном, час плавом, час белом светлошћу. Пошто је подложио у пећ, у којој је још тињао угаљ, Јефремић је поред своје плаве лампице узео да крпи свој кожух. Поред њега је на клупи седео Галебчић са подавијеним ногама. Сва његова мршава, окренута прозору, бела фигура, обливена месечевим зраком изгледала је, да се заситила очекивањем нечега неминувног и претворила се у слух.

С праском удари један талас о стену од кога се затресе сва кула светљива. По прозорима, који се затресоше, видеше се млазови.

Галебчић скочи са клупе и сав се охлади.

— Бог с тобом! Чега се плашиш, птичице моја плашљива?! Гле, како је сав уздрхтао! Да се ти не плашиш њега, мори? Овде нас оно нећи дохватиће; знај, да су му руке кратке! Већ колико има година како оно неумерно проба!

Али Галебчић не одвајаше очију од прозора.

— Ну, па шта га гледаш?

Нека га нека бесни за здравље! Тутњеће, тутњеће и умириће се. Све једно, како човек...

Удар за ударом у стену и продукруће жалосно фижукање кроз димњак, прекинули су опет ћеретање Јефремовићево.

Прозорска се окна затресоше још јаче него пре и на једанпут сударивши се са лупњавом се разбише, звонећи парчадима разбијеног стакла.

Са злостивим, бесним урлањем продирао је ветар у становиште човеково и почео га пустиштити. Обаливши са зида неку крупу и беснећи по полицама и угловима, угаси лампицу. Кутија од лима возаше се по поду звонети. У том тренутку, погледавши на прозор, Јефремић виде на њему чудан приказ.

Галебчић се белаше на прозору са раширеним рукама, као галебовим крилима, у кошуљи, нагнут над само море, и у тренутку га несташе кроз прозор.

— Галебе мој, Ах, Боже! Галебићу! — викаше пренеражено Јефремић; али још није ни завршио те речи, чуо је плесак у море и хуку таласа.

Ситне опаске
Просјачење у Београду

— Ко проси? — Врсте просјака. — Шта зарађује један просјак у Београду? —

У низу београдских зала, којима смо се на овом месту позабавили, видно место заузима и просјачење. Са рашћењем Београда, које је из године у годину све веће, расте број Београђана, а са рашћењем житеља несразмерно и рапидно расте број сиротиње, која регрутује из својих најнижих слојева просјачки кадар.

Београдски просјаци, које срећете на сваком корак по улицама и угловима, по јавним местима и гробљима, имају више особина, којима се одликују од својих провинцијских колега. Међу тим особинама треба нарочито истаћи две: београдски просјак проси само „у готовом“, београдски просјак у већини случајева је дошљак (то потврђује и нагло рашћење просјака у Београду).

КО ПРОСИ У БЕОГРАДУ.

Невероватно је, а међутим тачно, да у Београду има преко 200 лица, која имају одобрење, да живе од милосрђа добрих људи.

Од овога броја, једва четвртина да долази на слабији, а три четвртине на јачи, мушки пол. По годинама старости, просјаци овако стоје, по једном личном опажању за време последњих задушница испред гробљанске капије. Просјаци је укупно било 38 поређаних дуж гробљанског зида и дуж трамвајске чекаонице. Било је мушких 29 и жени 9, и то:

Table with 2 columns: Age group and Number of people. Rows include age ranges like 10-15, 15-20, etc., and counts like 3 (1 female), 2, etc.

Table with 2 columns: Reason for begging and Number of people. Rows include categories like blind, disabled, etc., and counts like 6, 4, etc.

Већина од ових просјака су, као што већ рекох, дошљаци, досељеници. Ово није напамет речено, већ је то лично сазнање. Тако сам ја из овог мог кратког интервјуа са 38 београдских просјака сазнао да су:

Table with 2 columns: Origin and Number of people. Rows include locations like Београд, Србије, Угарске, etc., and counts like 7, 16, etc.

КАКО ПРОСЈАЧЕ?

Не мање је интересантно и то како се просјаци у Београду.

Да би се добио одговор на ово питање потребно је прво да се класифицирају београдски просјаци. Они у главном сачињавају три групе: просјаци са којим телесним или чулним недостатком; затим просјаци симуланти; и најзад, они који просјаче због беде, глади, сиротиње. Има још једна врста просјака, али су они сасвим малобројни. То су ситничари (торбари) који продају цвеће, палидрвца, папир по угловима; али они

изумиру, пошто се то, назовимо га полу-просјачење, показује нерентабилно. Све се три врсте просјака просјаче, односно купе милостињу на четири начина: а) по јавним местима, шеталиштима, кафанама итд, б) по споредним улицама од жена, домаћица итд, в) по гробљима и ваљарима, најзад г) по дућанима, трговинама итд.

По јавним местима, шеталиштима и кафанама, просјаци су најобзиривији при прошењу. Ту њихово обзиривост у главном изазивају две околности: прво ту полиција строжије мотри на њих, а затим и људи, ма колико да су милосрдни, кад укњивају желе да су комотни.

По споредним улицама, то јест по приватним домовима кад просе од жена и домаћица, просјаци су најбезобразнији и најнајсртљивији. Овај начин прошења у исти мах је најрентабилнији за време мртве просјачке сезоне, тј. онда кад нема задушница, парастоса, даћа и ваљара.

Овом врстом просјачења од куће до куће баве се већином симуланти, просјаци са села, сумњиви типови итд. Кад ни се неда новац, примају радо и у напути, хлеб, јело, старо одело итд.

Просјачење по гробљима и ваљарима, то је нешто најрентабилније у овој врсти заната без алата, у овој висти рада без напора. Жлост чини човека милосрднијим но што је, туга прави филантропом онога кога је обрвала. То просјаци знају и ревносно експлоатишу.

На ваљарима се свет проводи. Човека, када је весело и задовољан, дира туђа несрећа и гледа да је ублажи. Зато су ваљари дани просјачкој бербе.

Најзад, просјачење по дућанима и радњама изгледа као да је у последње време постало специјалитет београдских просјака. Тако ми један трговац из Кнез Михајлове улице прича да у његову радњу посеведивно, наврће десетак просјака, који имају „одобрење“!

ШТА ЗАРАДИ ЈЕДАН ПРОСЈАК?

У Београду, као већ што рекох, живи преко 200 просјака, који имају одобрење за рад. Колико ли је тек њих који немају одобрења? Па ипак, као што ће се видети из доле наведених примера, просјачење и упржавање просјачког заната у Београду рентабилан је посао.

На питање шта заради један просјак у Београду тешко је одговорити, но ипак ћемо покушајмо дамо неколико примера да дамо одговор.

Приликом последњих задушница на Новом Гробљу ухаћен је испред гробљанских врата један симулант просјак, који је као сумњив дотеран у квартал полилулски.

Код њега је нађена сума од 170.35 динара. Он тврди да је ту суму написао за три дана пред гробљанским вратима. Највише му је пало на дан „побусаног понедеоника“, када је написао преко 90 динара.

Код „Славје“ је све до скоро просила једна старица, која је ишла на две просјачећи зарадила толико да је у једној новоселској улици купила кућу и сада живи од кирije.

Пре неколико месеца, умро је у једној од београдских болница један стари београдски просјак. Код њега је нађена уложна књижица од преко 1500 динара. Ово неколико примера јасно казује шта зарађује један просјак у Београду.

ДР.

БЕЛЕШКЕ

ЧИТУЉА. — Јелена — Јела кћи Јована Ж. Николића, инжињера, преминула је јуче 22-ог ов. месеца у девет часова пре подне у четвртој години живота. Опело данас у 10 часова пре подне у стану — Његушева ул. бр. 27.

Јефремић потрча к прозору. Хучни таласи ударили су о кулу светљиву и са шумом враћали се, одбијени од куле, натраг. На њима не беше промене.

— Ах, галебе мој! — јекну Јефремић и паде лицем на јастук и дуго и дуго јецаше...

Доцније га је дуго са чакљом тражио, али Галебчића не нађе. Пучина морска прогутала је његово мало тело.

WERUS.

Бланкадор

РОМАН ОД МОРИСА МЕНДРОНА

постављак (11)
Из љубавних веза са Јанином, Бланкадор је изузак лепа поуне и корисна обавештења. Тако, он је дознао да Јанина и Роза три пут у недељи чувају Г-ју де Формансен. Видевши да Јанина не мрази талире, он јој је обећао дати десет талира, ако му допусти да уђе у Дианино предсобље.

— Нека те то не узнемирава! — рече он. Ружа ће их затворити са собом, Уосталом, ја ћу савладати ову срдитост, а ти ћеш добити десет талира. Не заборова да ћу се ја још сутра разболети од грознице. Ти ћеш сазнати касније зашто. Али, то ме неће спречити да те нађем ипак оно поноћи у одељењу за рубље.

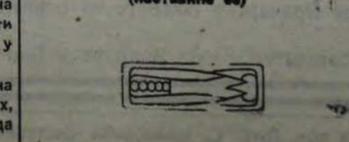
Ушавши у своју собу, Бланкадор позва Клерену. Повери му да му је врло тешко, и да осећа да му се приближује крај живота. Видевши свога ученика, Клерен се узнемира. Нареди да се донесе одмах вина од купина, и позва лекара да га клистира. Али, Бланкадор не хтеде на то никако пристати, тврдећи да има жалосно искуство о клистирању.

— Једна једина, — помисли Бланкадор, — могла би ме излечити, али на жалост она је далено од мене и не обраћа на ме пажњу.

И Орас се покри покривачем, замоливши да га не узнемирава нико. Клерену оде те обавести Г-ју де Формансен о стању Бланкадорове болести.

— Треба да остане овде, — рече Диана, — и нека му се даде све што пожели.

(наставиће се)

Велика Модерна Словеначка Столарска Радња

намештај, канцеларијски намештај и т. д. — За солидност и тачност јамчи и п. публици најтоплије се препоручује

собног намештаја и стовариште фурнира

са својим стовариштем свих врста сувог дрвета и фурнира прима све поруџбине као: собе за спавање, обедне собе, предсобља, намештај за салоне, луксуз мебл, кухињски

ТЕЛЕФОН БР. 22-88.

Краља Александра ул. 70. преко пута Марвеног Трга

1132, 2-10

НАЛНОВИЈЕ

Араџеловић, С. Т. Из Балканског Рата	2—
Бојић, М. Песме	1-50
Бошковић, Ст. Нова карта Српских Краљевина. Друго издање	2-50
Велимировић, П. Изнад греха и смрти Беседе	3—
Ниче, Ф. Заратустра, II. део	3—
Новковић, Ст. Васкрс државе српске. Треће издање	3—
Поповић, Богдан. Огледи из књижевности и уметности	4-50
Секулић, Исидора. Писма из Норвешке	2-50
Ферстер, Државно-грађанско васпитање	3—

Издаје ЦВЈАНОВИЋА Београд

СПЕЦИЈАЛИСТА ЗА СИФИЛИС
болести коже и полних органа
Лечења гонореје (трипера) новим средством (вакцинотерапија)
Преглед крви код сифилиста
Др. Драг. Т. Владисављевић
Дом „Анкер“ (Теразије) или Балканска ул. 7. г. Balkanska
Телефон 19-67 Téléphone
Maladies Cutanées et Vénéériennes. 68-100

УЛОГЕ НА ШТЕДЉУ
ПРИМА
Савска Банка
БЕОГРАД—САВА
Све улоге без отказа изплаћује. Плаћа на улоге 6 од сто интереса годишње по погодби и више.
967, 9—

ЈА САМ БИО ГЛУВ
А САД ЧУЈЕМ. Ја сам наумео један ситан мали апарат, који је мени после 25-годишње глувоће повратио слух; — Ко хоће, да се једном ослободи глувоће, наглувости, ауђања, севања, ишптања, ко хоће свој слух да поправи и отуђа од експлозија, промаје, воде, и т. д. тај нека затражи моју брошуру „Ја сам био глув“ и нека пошаље 50 п. д. у поштанским маркама мом ваступнику за Србију и Црну Гору:
Г. Бранку М. Марковићу — Ниш.
Ративцима са Куманова, Битоља, Скадра и Брегалнице, препоручује се овај апарат нарочито.
За оздрављење или побољшање слуха гарантујем.
Ђорђе Хамилтон
проналазач Хамилтонових трубица
1038, 39—40

ОКАСИОН
Ванредно велики избор **блуза**, по знатно спуштеној цени, продаје трговина готовог женског одела
Радивоја Савина и Друга
Кр. Миланова 70. преко од новог двора — Београд. 10-10

Коњака медицинског и Грчког у флашама 1/1000 грама.
Чоколада Шухард, Клаус и Тоблер. Шаприке Сегадијске и Шпанске. Макарона Венецијанских. Карсбадске облатне.
Као и другу колонијалну робу продаје антро и детаљ. Нарочито скрећем пажњу г. трговцима како овде тако и унутрашњости. За унутрашњост шаљем брзо и тачно.
КОЛОНИЈАЛНА РАДЊА
Младена М. Поповића
Шапчанина, Палилулка Пијаца. 1076, 28—30

НАЈУСАВРШЕНИЈА СРПСКА ЗА УМНОЖАВАЊЕ РУКОПИСА
„ОПАЛОГРАФ“
ручна литографија
генерална продаја за Србију трговина хартија и писаћег материјала
МАРИЧИЋ И ЈАНКОВИЋ БЕОГРАД
Палата Прометне Банке
Најважнија својства „ОПАЛОГРАФА“ јесу:
1. Просто, саретно руковање.
2. Рукопис руком писан или на писаћој машини може се небројно пута после већ учињене употребе умножавати.
3. Пренесен рукопис на плочи даје безбројно много лепих отисака, и рад на вађењу отисака може се прекидати и сутра или доцније наставити.
4. По брзини и чистоћи извађених отисака ни једна справа не може је никад стићи.
5. Врло економан, јер „ОПАЛОГРАФ“ не троши никакав материјал осим две хемиски справљене течности, које се врло споро троше и мастило а код рукописа писаће машине чак и мастило отпада, те према томе најрентабилнији је.
6. ОПАЛОГРАФ је солидне израде и никако није изложен квару.
7. Коректуре рукописа могу да се врше на самој плочи, што у особину нема ни један апарат.
Ценовник са упустом шаљемо на захтев бесплатно.
1091, 19—

Ново отворена Гвожђарска Радња
Ђирковић и Матовић
БЕОГРАД—САВА ПРЕКО ПУТА БЕОГРАДСКЕ ЗАДРУГЕ
ТЕЛЕФОН 11-15.
Има на стоваришту **ТРЕГЕРА** (гвоздених греда) и у свима димензијама све остале гвожђарске робе цене без конкуренције. 18—20

Подрум „КАСИНА“
ТЕРАЗИЈЕ ТЕЛЕФОН 20-51.
Велико стовариште вина из подрума **Смедеревске Виноградске Задруге**. Има у своме подруму одлично однегованих вина, коњака, природне шљивовице за вишње, старе шљивовице. Лична проба биће најбоља препорука.
Кафеџијама нарочите цене.
1128, 5—6

ТЕЛЕФОН 11-15 TELEPHON

ГВОЖЂАРСКА ТРГОВИНА
ЂИРКОВИЋА МАТОВИЋА
Tschirkovitch & Matovitch EISENHANDLUNG
SAVE БЕОГРАД САВА
ПРЕКО ПУТА БЕОГРАДСКЕ ЗАДРУГЕ

КАКО НА АНГРО ТАКО И НА ДЕТАЉНУ ПРОДАЈУ.

СНАБДЕЛА ЈЕ СВОЈЕ **ВЕЛИКО СТОВАРИШТЕ** свом гвожђарском и металском робом као и фарбаријом, фирнајзом холандским, трепетином, лаковима, хартијом за влагу, хартијом за кровове тером и смолом.

НОВО!
С. П. БОШКОВИЋ
инж. Шех. Аукоиник
Нова Карта
СРПСКИХ КРАЉЕВИНА И СУСЕДНИХ ОБЛАСТИ
Размера 1:1.000.000
2. допунско издање
Препоручио Главни Пров. Савет
Цена 2-50
Издавачка Књижарница
С. Б. Цвијановића, Београд.

Против реуматизма
од великог броја светских лекара препоручени
Руски мехлем
Јесте један од најбољих управо једини сигуран лек противу: **укочености врата, отока у зглобовима, скупљених жила, главобоље, зубобоље**, осталих болести које су последице назаба. Одлично лечи и **застарели реуматизам**, тако да већ после **првог** мазања ичењавају и најјачи болови. Употреба проста и лака. Цена кутуји са упустом 1.60 дина. **Шаље се доплатом. Прва Краљ. Срп. Дворска Апотека Богојевића — Скопље.** Поред великог броја вахвалности публика се умољава да бар пажљиво прочита следећу.
Апотеци Богојевића Скопље
већ више од 8 година како ужасно патим од реуматизма у ногама које сам свакако навукао вршећи своју дужност при нашим железницама. Није било лека који су ми препоручили пријатељи а да нисам употребио, обихао сам и леке од наших бања и ништа ми није тако помогло као Руски мехлем. Ја сам већ после употребе прве кутује осетио да ми је много боље, а после употребе треће кутује са свим сам се излечио и веома сам Вам благодаран.
Ниш
С поштовањем
Миле Вуловић
локал Српских Држ. Железница.
960, 38—50

За чишћење флена
једино је средство, које се са гаранцијом даје
ХАНПЕРОВА ПУЦ ПАСТА
Овд се пастом могу извадити све флене од: мастила, зејтина, масне боје, кол маза, масти, каве, воћа и вина са штофова чоје и камгара.
За svilу, памук и бели веш не гарантујем.
Гарантујем да се после чишћења неће појавити ниједна флека нити пак оквир од исте.
ЦЕНА КОМАДУ 0-50 ДИН.
Депо и искључиву продају за Србију има
Дрогерија Милана В. Антонијевића и КОМП.
1127, 5—
БЕОГРАД—ТЕРАЗИЈЕ

Устаиова Трг. Пенз. Фонда **ШУМАДИЈА** Устаиова Трг. Пенз. Фонда
Прво Српско Друштво за Осигурање и Реосигурање
Основни капитал Дин. 1,000.000— у злату
Врши послове осигурања:
1). Људског живота: на случај смрти, на случај смрти и доживљења, на случај инвалидитета са ослобођењем плаћања премија и са рентом осигурава мираз женској и капитал мушкој деци, породицама посмртине и ренте. (Ова се тарифа нарочито препоручује г. г. трговцима).
2). Зграде, робе и т. д. у случају пожара.
3). Стакла у случају лзма и разбијања.
Све ове послове врши „ШУМАДИЈА“ по најповољнијим и најлиберанијим условима, које је прегледало и одобрило Мин. Нар. Привреде.
Полисе пожара прима Управа Фондова и Хипотекарна Банка Трг. Фонда као гаранцију при давању зајмова на хипотеку.
Полисе живота прима Министарство Војно као кауцију при женидби г. г. официра. Сва ближа обавештења даје Управа у Београду и друштвени повереници у унутрашњости.
Стан: Јакшићева улица бр. 8.
„ШУМАД ЈА“ Прво Српско Друштво за Осигурање и Реосигурање
Управник ДР. ЗОРАН МАРКОВИЋ, с. р. 1084, 15-15 Председник Управе КОСТА ДР. РИЗНИЋ, с. р.

Врачарска Задруга
Основни капитал Резервни фондови
врши под најповољнијим условима ова осигурања:
1). ОСИГУРАЊА ЉУДСКОГ ЖИВОТА на више начина као на случај смрти (поживотно) на случај доживљења и смрти, даље мираз женској капитал мушкој деци.
2). ОСИГУРАЊА ПОЖАРА, ГРОМА И ЕКСПЛОЗИЈЕ: разне зграде, робу покућанство, индустријска и занатлијска предузећа.
Полисе Врачарске Задруге за осигурање зграда противу пожара прима **УПРАВА ФОНДОВА** као супергаранцију при давању зајмова.
Полисе Врачарске Задруге за осигурање живота прима **МИНИСТАРСТВО ВОЈНО** према своме решењу од 4. октобра 1911 г. Ф. А. Бр. 8981. као женидбену кауцију г. г. официра.
Сва обавештења даје Задруга у Београду, а у унутрашњости овлашћени агенти бесплатно.
1098 20-20

Осигуравајуће Одељење
ОСНОВАНА 1893.
Динара 2,000.000—
„ 803.625-74
УПРАВА.